

imponerades hon av att det fanns elektriskt ljus på ångfartyg och att prakten ombord var ofattbart stor. Tågresandet finner hon ganska angenämt och de långa restiderna medförde att tågbolagen var tvungna att ge resenärerna en mer fullständig service genom att erbjuda restaurangvagnar, sovvagnar och rymligare korridorer.

Allt som allt har Bedoire åstadkommit en bok som har en fin balans mellan text och bilder, vilket bidrar till att det blir både en underhållande och lärorik läs- och bildupplevelse. Ett stort plus är att man får revor i olika länders kulturella traditioner och hur fenomenet med turism och resande i större skala fortfarande var i sin linda och något som hörde överklassen till. Samtidigt är nostalgifaktorn hög och här avses främst det rikliga, stundtals förförande bildmaterialet. Det vore givetvis intressant att få inblickar i det resande och den turism som inte hörde överklassen till, men det vore orättvist att framhålla en sådan kritik här med hänsyn till att de bredare samhällslagrens ökade resande och turism till största delen är ett senare fenomen.

Peter Ullgren, Lund

Joachim Östlund: *Saltets pris. Svenska slavar i Nordafrika och handeln i Medelhavet 1650–1770*. Nordic Academic Press, Lund 2014. 396 s., ill. English Abstract. ISBN 978-91-87675-16-4.

Lad mig sige det med det samme: Dette er en vigtig bog, som vil være det uundgåelige udgangspunkt for forskning i et stort og uudforsket emne. Sveriges relationer til de nordafrikanske stater Alger, Tunis, Tripoli (Libyen) og Marokko i den såkaldte slave- og traktatperiode i 16- og 1700-årene er meget summarisk behandlet i den historiske forskning, og der er næppe mange svenskere og finner, som kender til historien om de svenske slaver i Nordafrika. Samme beklagelige tingenes tilstand gør sig i øvrigt gældende for Danmark og Norge. Det er besynderligt i forhold til relationens vigtighed og ind-

byggede interesse, for engang var disse stater også kaldet Barbareskerne af stor betydning for skandinavisk handel og søfart. Indtil midten af 1700-årene gjorde de det farligt og bekosteligt at sejle til Sydeuropa og ind i Middelhavet på grund af truslen for opbringelse, hvor skibene blev ført til Nordafrika og besætningerne solgt som slaver. Når kloge mennesker taler og skriver om orientalisme og islamofobi i europæisk historie, så aner de ikke, at indtil engang i 1600-årene blev der transporteret flere kristne slaver over Middelhavet til Nordafrika end der blev transporteret afrikanske slaver over Atlanten til Amerika, og i enhver havneby i Europa var der familier med slægtninge i nordafrikansk slaveri.

Hvis man ikke kan slå dem, så må man jo betale, så i midten af 1700-årene sluttede Sverige fredstraktater med Barbareskerne, hvilket førte til en kraftig ekspansion af skibe under svensk flag i Middelhavet. Disse traktater var mafiøse beskyttelsesaftaler, hvor Sverige sendte klart stipulerede mængder af ammunition, master og andet sømateriel til gengæld for fred. Denne blev sikret ved indførelse af et søpasssystem, hvor hvert enkelt svensk skib, der passerede syd for Kap Finisterre i Spanien var forsynet med et søpas, der angav skibets navn, ejer, skipper, hjemby og ikke mindst, at det var svensk. Lignende systemer brugte Holland og Danmark, og de bevarede søpasprotokoller er afgørende kilder til belysning af landenes skibsfart og udenrigshandel. For Sveriges vedkommende er de ikke mindst anvendt af Leos Müller i afhandlingen *Consuls, Corsairs and Commerce* fra 2004. De nordafrikanske stater var sammen med den tyrkiske sultan i Konstantinopel (den nominelle overherre for dem alle undtagen Marokko, som var et selvstændigt kejserrige) de første muslimske lande, med hvilke Sverige trådte i diplomatisk forbindelse, og der er selvfølgelig interessant at se relationen i en periode, hvor den vestlige stat var underlegen og uden reel mulighed for at anvende afgørende magtmidler.

Forfatteren giver i sin indledning udtryk for forundring over, at historien om de svenske slaver i Nordafrika ikke er behandlet på lige fod

med andre beretningerne om Sveriges andre kontakter med omverdenen såsom koloniseringsforsøgene i Nordamerika, de karolingiske hære i Rusland, Ostindisk Kompagnis vej mod Kina og Linnés elevs udforskninger i store dele af verden. Den nyeste samlede behandling er søofficeren Johan Henrik Krüegers *Sveriges förhållanden till barbareskstaterna i Afrika* fra 1856! Han spørger retorisk, om det er fordi den ikke passede i det svenske nationsopbygningsprojekt. Det forklarer dog ikke den manglende interesse fra moderne svenske historikere, noget som også gælder deres danske og norske kolleger. Skyldes det angst for at virke nationalistisk ved at skrive om kristne slaver i muslimske lande? Det skal siges, at det ikke er et nemt emne at kaste sig over. Kildematerielet er stort og kræver betydelige sproglige kompetencer foruden evne til at læse gotisk håndskrift.

Joachim Östlunds bog om de svenske slaver og forbindelsen til Nordafrika bør blive fundamentet på en omfattende ny forskning. Den er baseret på betydelig læsning og et meget omfattende kildemateriale, lige fra diplomatisk korrespondance til breve fra slaver, sømandsviser og akademiske afhandlinger. Her hjælpes forfatteren af de meget velbevarede svenske arkivalier, ikke mindst arkiverne fra de svenske konsulater i Nordafrika, som i modsætning til de danske har overlevet i meget stort omfang. Med titlen hentydes til den for Sverige nødvendige import af salt, som fra 1600-årenes midte i stigende grad kom direkte fra saltkilder i Sydeuropa. Hermed blev svenske skibe udsat for angreb fra nordafrikanske korsarer, især fra Algier, den største og betydeligste stat, som fortsatte indtil indgåelse af de første fredstraktater fra 1729.

Bogens kronologiske ramme, som i øvrigt ofte overskrides, er midten af 1600-årene, hvor slaveproblematikken bliver mere akut i Sverige grundet det stigende antal saltskibe til Sydeuropa, og 1770, hvor det Levantinske Kompagni var blevet afviklet og Sverige havde afsluttet en traktat med Marokko, den sidste af Barbareskstaterne. Den er opdelt i fem hovedafsnit med hvert sit tema.

Slaverne, deres tilfangetagelse, salg, livet som slaver, breve hjem, familiernes supplikker

til myndigheder og konge, deres eventuelle frigivelse.

Forhandlingerne med de nordafrikanske stater, både om løskøb af slaver og om en fredstraktat. Her som i resten af bogen er Algier i centrum. Det var den største og stærkeste af korsarstaterne, og her var de fleste slaver. Et interessant aspekt her er den symbolske værdi af typen af gaver. Svage stater som Sverige og Danmark sendte våben, ammunition og sømateriel og modtog ved lejlighed symbolske gaver som vilde dyr, mens England og Frankrig gav luksusvarer eller eksempler på overlegen teknologi som kort og mekaniske ure.

Slavekollekterne i Sverige og de forskellige private forsikringer, som søfarende kunne tegne til sikring af løskøbelse.

Konsulerne i Nordafrika, deres rolle og verden. Her har forfatteren et lille scoop, idet han har fundet svenske skibe, som transporterer afrikanske slaver fra Nordafrika til andre havnebyer i Osmannerriget. Som dansker kan jeg kun sige velkommen i klubben!

Nordafrika i samtidens litteratur og videnskab. Her ser man igen, hvor forvrænget Edward Saids teorier i *Orientalism* er, denne gang konfronteret med et svensk materiale. Der var kun sjældent en binær "Anden", derimod genuin interesse og flittigt brug af det nordafrikanske materiale til at kritisere hjemlandet.

Men der er i hvert eneste sektion nye opdagelser og observationer, og jeg blev overrasket over hvor meget materiale, der er bevaret og hvor meget relationen til Nordafrika har betydet i Sverige. Det gør selvfølgelig det kollektive hukkommelsestab endnu mere interessant.

Det skal siges, at trods det eksotiske emne er det ikke en letlæst bog. Stilen er videnskabelig, ikke litterær, og som man ofte ser i forskning baseret på en stor mængde hidtil uudnyttede kilder er forfatteren så fascineret af sine arkivaliske opdagelser, at han citerer for meget og for langt. Alt det betyder kun lidt i forhold til det faktum, at vi har at gøre med et meget vigtigt værk, der vil være udgangspunkt og fundament for al videre forskning i relationen mellem Sverige og Nordafrika i 16- og 1700-årene.

Dan H. Andersen, København